diebus,quibus jejunat, negligat mundi negotia, et die ac nocte quam sæpissime potest in ecclesiis habitet, et ibi cum eleemosynario lumine vigilet diligenter, et ad Deum clamet, et remissionem petat animo gementi, et sæpe genua flectat super crucis signum; interdum erigat se, interdum se prosternat et diligenter nescat vir potens lacrymas fundere, et peccata deflere. Et pascat tribus diebus pauperes quotquot maxime potest,et quarto die abluat omnes,et hospitio excipiat,et pecuniam donet, et ipse pœnitentiam agens sit circa lotionem pedum eorum (occupatus), et missæ dicantur eo die pro ipso tot quot unquam obtineri possunt, et illarum missarum tempore detur ei absolutio,et tum sanctam Eucharistiam percipiat,nisi nimium gravis sit peccator,ut adhuc (eam percipere) nequeat : et tunc polliceatur saltem quod semper abhinc Dei voluntatem peragere velit, et ab omni injustitia per Dei auxilium imposterum abstinere, Christianismum quam strenue unquam potest, justo tenere, et omnem gentilismum omnino abjicere,animum et mores, verba et opera sedulo corrigere, omnem justitiam colere,et injustitiam evitare per Dei auxilium, quam diligentissime unquam possit.Et maximo suo commodo faciet ille, qui hoc præstiterit, quod Deo pollicitus erat.

IV. Hæc est potentis viri et amicorum divitis pœnitentiæ allevatio; ast infirmus non potest ita procedere, sed debet in seipso illud exquirere diligentius. Et hoc est etiam æquissimum, ut quilibet propria sua delicta diligenti correctione ulciscatur in seipso : Scriptum est enim « Quia unusquisque onus suum portabit. »

LEGES ECCLESIASTICÆ REGIS EDGARI.

Ex ms. coll. Corp. Chr. Cantabr. § 28 et k. 2.

EADGARI LEGES.

Hoc est institutum quod Eadgarus cum sapientum suorum consilio instituit in gloriam Dei,et sibi ipsi in dignitatem regiam,et in utilitatem omni populo suo.

I. *De immunitate ecclesiæ,et debitis eidem reddendis.*

Hoc sit igitur primum quod ecclesiæ Dei jure suo dignæ sint, et dentur omnes decimæ primariæ ecclesiæ ad quam parochia pertinet; et tunc præstetur sive de terra thani, sive de terra villanorum, prouti aratrum circumducitur.

II. *De censu ecclesiastico.*

Si quis thanorum sit qui in feodo suo ecclesiam habet,in qua sit cœmeterium,det tunc tertiam partem propriarum decimarum suarum ecclesiæ suæ. Si quis ecclesiam habet in qua non sit cœmeterium, tunc ex novem partibus presbytero suo det quidquid velit, et transeat quilibet ecclesiasticus census ad primariam ecclesiam de qualibet terra libera.

III. *De decimis.*

Et singulæ fetuum decimæ præstentur ad Pentecosten,et terræ frugum ad æquinoctium.Et quilibet census ecclesiasticus præstetur ad festum Martini, per plenam mulctam,quamlibet judicialis adnotat. Et si quis decimam præstare nolit, sicuti diximus, proficiscatur ad eum.Præfectus regis,et episcopi,et ecclesiæ presbyter, et sumant, invito eo, decimam partem, quæ ad ecclesiam pertinet, et assignent ei nonam partem, et dividantur octo partes in duo,et capiat dominus dimidium,dimidium episcopus,sive sit regis sive thani minister.

IV. *De nummo in singulas domos imposito.*

Et quilibet nummus in domos singulas impositus,detur ad Petri festum diem,et qui ad illum terminum (eum) non solverit, portet eum Romam, et alios præterea 30 denarios,et referat inde testimonium quod ibi tot tradiderit. Et tunc domum reversus, solvat regi 120 solidos, et si eum iterum solvere nolit,portet illum deinde Romam, et simile quid compenset, et tunc domum reversus, solvat regi ducentos solidos. Si tertia vice reddere nolit, perdat omne quod habet.

V. *De festis diebus et jejuniis.*

Quodlibet diei solis festum celebretur ab hora pomeridiana diei Saturni, usque ad diluculum diei lunæ, sub mulcta quam liber judicialis adnotat; et singuli alii festi dies (celebrentur) sicut justum est. Et institutum jejunium servetur cum omni devotione.

ORATIO EDGARI REGIS

Ad DUNSTANUM *archiepiscopum Cantuariæ,* OSWALDUM, *Wigorniæ, et* ETHELWALDUM *Wentanæ, episcopos.*

(Anno 967.)

Clericorum conjugatorum enumerat vitia, ejiciendosque decernit, et introducendos monachos. Curam rei his demandat episcopis regia fultis auctoritate.

Quoniam magnificavit misericordiam suam Dominus facere nobiscum, dignum est,o Patres reverendissimi,ut innumeris illius beneficiis,dignis respondeamus operibus.Neque enim in gladio nostro possidemus terram, et brachium nostrum non servavit nos, sed dextra ejus, et brachium sanctum ejus, quoniam complacuit illi in nobis. Justum proinde est,ut qui omnia subjecit sub pedibus nostris,subjiciamus illi et nos et animas nostras, et, ut hi, quos nobis subdidit,ejus subdantur legibus,non se-

gniter elaboremus. Et mea quidem interest laicos cum æquitatis jure tractare, inter virum et proximum suum justum judicium facere, punire sacrilegos, rebelles comprimere, eripere inopem de manu fortiorum ejus, egenum et pauperem a diripientibus eum. Sed et meæ sollicitudinis est, ecclesiarum ministris, gregibus monachorum, choris virginum et necessaria eorum procurare, ac saluti, et quieti, vel paci consulere. De quorum omnium moribus ad nos [*f.*, ad vos] spectat examen, si vixerint continenter, si honeste se habeant ad eos qui foris sunt; si divinis officiis solliciti, si ad docendum populum assidui, si victu sobrii, si habitu moderati, si in judiciis sint discreti. Pace vestra loquor, reverendi Patres, si ista solerti scrutinio curassetis, non tam horrenda et abominanda ad aures nostras de clericis pervenissent.

Taceo quod non est illis corona patens, nec tonsura conveniens; at in veste lascivia, insolentia in gestu, in verbis turpitudo, interioris hominis produnt insaniam. Præterea in divinis officiis quanta sit negligentia, cum sacris vigiliis vix interesse dignentur, cum ad sacra missarum solemnia ad ludendum, subridendum magis quam ad psallendum, congregari videantur. Dicam quod boni lugent, mali rident; dicam dolens (et si tamen dici potest) quomodo diffluant in comessationibus, in ebrietatibus, in cubilibus et impudicitiis, ut jam domus clericorum putentur postribula meretricum, conciliabulum histrionum. Ibi aleæ, ibi saltus et cantus; ibi usque ad medium noctis spatium protractæ in clamore et horrore vigiliæ. Sic patrimonia regum, eleemosynæ pauperum, imo, quod magis est, illius pretiosi sanguinis pretium profligatur. Ad hoc ergo exhauserunt Patres nostri thesauros suos? ad hoc fiscus regius, detractis redditibus multis, elargitus est? ad hoc ecclesiis Christi agros et possessiones regalis munificentia contulit, ut deliciis clericorum meretrices ornentur, luxuriosa convivia præparentur, canes, ac aves, et talia ludicra comparentur? Hoc milites clamant, plebs submurmurat, mimi cantant et saltant, et vos negligitis, vos parcitis, vos dissimulatis! Ubi gladius Levi et zelus Simeonis, qui ut scorto abutentes filia Jacob, Sichimitas (eorum habentes figuram qui Christi ecclesiam pollutis actibus fœdant) etiam circumcisos succiderunt? Ubi spiritus Moysis, qui caput vituli adorantibus etiam domesticis sui sanguinis non pepercit? Ubi pugio Phinees sacerdotis, qui fornicantem cum Madianita confodiens, sancta hac æmulatione Deum placavit iratum? Ubi spiritus Petri, cujus virtute perimitur avaritia, hæresis Simoniaca condemnatur?

Æmulamini, o sacerdotes, æmulamini vias Domini, et justitias Dei nostri. Tempus insurgendi contra eos qui dissiparunt legem Dei. Ego Constantini, vos Petri, gladium habetis in manibus. Jungamus dexteras, gladium gladio copulemus, ut ejiciantur extra castra leprosi, ut purgetur sanctuarium Domini, et ministrent in templo filii Levi, qui dixit patri et matri: Nescio vos, et fratribus suis: Ignoro vos. Agite, quæso, sollicite, ne pœniteat nos fecisse quod fecimus, dedisse quod dedimus; si viderimus illud non in Dei obsequium, sed in pessimorum luxuriam impunita libertate consumi. Moveant vos sanctorum reliquiæ, in quibus insultant; veneranda altaria, ante quæ insaniunt. Moveat vos antecessorum nostrorum mira devotio, quorum eleemosynis vesania clericalis abutitur. Proavus meus Edwardus, ut scitis, omnem terram suam ecclesiis et monasteriis decimavit. Sanctæ memoriæ atavus meus Aluredus, ut ecclesiam ditaret, non patrimonio, non sumptibus, non redditibus parcendum putavit. Avus meus senior Edwardus quanta contulerit ecclesiis, paternitatem vestram non latet. Pater meus, et frater, quibus donariis Christi altaria cumulaverint, meminisse vos decet.

O Pater Patrum, Dunstane, contemplare, quæso, Patris mei oculos ab illa lucida cœli plaga in te radiantes. Audi querulas ejus voces cum quadam pietate in tuis auribus resonantes: Tu mihi, Pater Dunstane, tu mihi de construendis monasteriis, de ecclesiis ædificandis, consilium salubre dedisti: tu mihi adjutor in omnibus et cooperator extitisti: te quasi pastorem, patrem, et episcopum animæ meæ, morumque meorum custodem elegi. Quando tibi non parui? Quos unquam thesauros tuis consiliis prætuli? Quas possessiones, te præcipiente, non sprevi? Si quid pauperibus erogandum existimabas, præsto fui. Si quid conferendum ecclesiis judicabas, non distuli. Si quid monachis clericisve deesse querebaris, supplevi. Æternam dicebas eleemosynam esse, nec aliam fructuosiorem, quam quod monasteriis ecclesiisve confertur, quo Dei servi sustententur, et quod superest, pauperibus erogetur. O pretiosam eleemosynam, et dignum animæ pretium! O peccatis nostris salubre remedium! quod a sinu Sibyllæ in peregrini muris pellicula fœtet, quod ejus auriculas ornat, quod componit digitulos, quod corpus delicatum in bysso stringit et purpura. Ecce, Pater, eleemosynarum fructus mearum, et tuæ permissionis effectus.

Quid huic querimoniæ respondebis? Scio, scio: Cum videbas furem, non currebas cum eo, nec cum adulteris portionem tuam ponebas. Arguisti, obsecrasti atque increpasti. Contempta verba sunt, veniendum est ad verbera, et non deerit tibi potestas regia. Habes hic tecum venerabilem Patrem Ethelwadum Wintoniensem episcopum; habes reverendum præsulem Wigorniensem Oswaldum; vobis istud committo negotium, ut et episcopali censura, et regia auctoritate, turpiter viventes de ecclesiis ejiciantur, et ordinate viventes introducantur.